

## บทที่ 5

### การสรุปและอภิปรายผล

#### สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการร่วมมือ จากหลายฝ่าย หลายบุคคล ในการมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไปได้ เพราะชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้น ต้องอาศัยการร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย อาทิ คณะกรรมการชุมชน สมาชิกในชุมชน ในการจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง

โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการของชุมชน การจัดการชุมชน ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษา โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน 8 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการ “บ้านฉางเพลส” ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโครงการ เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน และเป็นประชาชนในโครงการ “บ้านฉางเพลส” ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินการจัดการชุมชน และการเก็บข้อมูลจากการสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ศึกษาได้ไปร่วมประชุมประจำเดือนและได้ทำการบันทึกข้อมูลไว้ในสมุดบันทึก พร้อมกับถ่ายรูปแบบบรรยายการประชุมไว้ด้วย โดยใช้ระยะเวลารวบรวมข้อมูล 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม-เดือนเมษายน พ.ศ. 2553 ผลการศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญเป็นประเด็นได้ ดังต่อไปนี้

#### สภาพทั่วไปของชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส”

การก่อเกิดชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการบ้านฉางเพลส เป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาที่ดิน กม. 198+80 ถนนสุขุมวิท ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง มีพื้นที่ ประมาณ 36 ไร่ ด้านหลังเป็นภูเขามียาลำธารไหลผ่าน มีบ้าน 171 หลังคาเรือน แบ่งเป็น 4 แบบ คือ อาคารพาณิชย์ 53 หลัง บ้านเดี่ยวแบบกนกกาญจน์ 68 หลัง แบบอมรรัตน์ 20 หลัง และบ้านชั้นเดียว ชั้นครึ่งของ

โครงการเดิมอีก 30 หลัง มีสาธารณูปโภคที่ได้มาตรฐานพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน มีสโมสรสระว่ายน้ำ มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 500 คน ซึ่งจากเดิมเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าจนปัจจุบันพัฒนาโครงการเป็นชุมชนใหม่อย่างเต็มรูปแบบ มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน การสร้างเสไฟฟ้า และสาธารณูปโภคที่จำเป็น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ และการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งต่อไป

ซึ่งคุณสมเกียรติ (เจ้าของโครงการบ้านฉางเพลส) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมามีทำให้ชาวชุมชน “บ้านฉางเพลส” มีการปรับตัวมาโดยตลอด เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการคมนาคม ฯลฯ แต่จะเปลี่ยนแปลงอย่างไร ชุมชนก็ยังสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ แม้ว่าจะเคยอ่อนแอมากก็ตาม ต่อมาเมื่อมีการรวมตัวก่อตั้งเป็นชุมชนจัดสรรรูปแบบใหม่ขึ้นมา มีการก่อตั้ง “คณะกรรมการหมู่บ้าน” ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้มีการจัดการชุมชนอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีอุปสรรคและล้มเหลวในระยะแรก แต่เมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ (สมเกียรติ อังศิริกุลารัง, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2553) ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของคุณทรงวุฒิ (ประธานกรรมการหมู่บ้าน) ที่กล่าวว่า ต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้านได้เปิดกว้างให้คนในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน โดยเน้นว่าทุกคนเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันทำให้การทำงานลื่นไหล เพราะชาวบ้านตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะเข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวมมากขึ้น ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านโครงการ “บ้านฉางเพลส” ได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น คิดเป็นเพราะรู้จักที่จะสร้างกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ทำเป็นโดยการลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาได้ จนปัจจุบันชุมชนโครงการบ้านฉางเพลส กลายเป็นชุมชนที่มีแนวทางการพัฒนาไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามคณะกรรมการหมู่บ้านจัดสรรโครงการบ้านฉางเพลส ก็ยังคงเดินทางพัฒนาชุมชนต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง (ทรงวุฒิ มณีอินทร์, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2553)

## สรุปแนวทางการจัดการชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส”

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 4 กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 แนวทางการจัดการชุมชนด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส”

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการชุมชนด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หมู่บ้านโครงการ “บ้านฉางเพลส” มีสี่กิจกรรม คือ กิจกรรมแรก การจัดประชุมสมาชิกในชุมชน, กิจกรรมที่สอง การจัดแบ่งกลุ่ม, กิจกรรมที่สามกิจกรรมฝากบ้านและกิจกรรมที่สี่ สรุปบทวนผลการดำเนินการ

กิจกรรมที่ 2 แนวทางการจัดการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส”

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” มีกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งออกเป็นห้าขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สมาชิกมีส่วนร่วมกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหาตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญ เพราะที่ผ่านมาอาจจะไม่มีความชัดเจนของปัญหา ตลอดจนเป็นการมีส่วนร่วมในขั้นตอนริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหายภายในชุมชนที่มีมาช้านาน

ขั้นตอนที่ 2 สมาชิกมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทาง เป็นการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน การกำหนดนโยบายเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 สมาชิกมีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา เป็นการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมบริหาร ดำเนินการและประสานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 4 สมาชิกมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของนิติบุคคล เป็นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาที่เป็นผลจากการที่สมาชิกมีส่วนร่วมดำเนินการในปัญหา เรื่องกลิ่นเหม็นจากโรงงานมันสำปะหลัง จนประสบความสำเร็จซึ่งนำไปสู่สภาพแวดล้อมในชุมชนที่ดี และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชีวิตและทรัพย์สินของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 5 สมาชิกมีส่วนร่วมในสรุปผล ติดตามและประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินการที่ผ่านมา เมื่อการดำเนินการทุกอย่างเป็นไปตามแผนที่วางไว้แล้วซึ่งต่อมาก็จะต้องมีการประเมินและตรวจสอบเป็นระยะตลอดเวลา

กิจกรรมที่ 3 แนวทางการจัดการชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน หมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส”

โดยผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส”

ผลการศึกษา พบว่า เกิดปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ประกอบด้วยสี่ปัญหาคือ ปัญหาแรก ประชาชนไม่เข้าใจในกิจกรรมชุมชน, ปัญหาที่สอง ประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมชุมชน, ปัญหาที่สาม ประชาชนไม่มีเวลาหรือมีภารกิจที่ต้องทำ และปัญหาที่สี่ สมาชิกเบื่อหน่ายการประชุมและไม่ต้องการมีส่วนร่วม

แนวทางการแก้ไขด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน หมู่บ้านจัดสรรโครงการบ้านฉางเพลส

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหา ในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” ประกอบด้วย สี่แนวทางคือ แนวทางที่หนึ่ง ผู้นำชุมชนหรือกรรมการหมู่บ้าน ต้องเข้าหาและทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนให้สมาชิกได้เข้าใจว่าการมีส่วนร่วมมีประโยชน์อย่างไร, แนวทางที่สอง ผู้นำชุมชนควรสร้างจิตสำนึกให้ลูกบ้าน ได้รู้ถึงหน้าที่ของตนเอง, แนวทางที่สาม ควรกำหนดวันประชุมให้เหมาะสม เช่น นัดประชุมตอนกลางคืน เพราะเป็นเวลาที่ชาวบ้านว่างเว้นจากภารกิจแล้ว และแนวทางที่สี่ ในการจัดประชุมควรเสนอกิจกรรมชุมชนที่ทุกคนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นด้วย

กิจกรรมที่ 4 แนวทางการจัดการชุมชนด้านการชำระค่าส่วนกลาง หมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส”

ผลการศึกษา พบว่าแนวทางการจัดการชุมชนด้านการชำระค่าส่วนกลาง หมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” มีสามขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่หนึ่งจัดการประชุม, ขั้นตอนที่สอง ดำเนินการปรับปรุงลดราคาค่าส่วนกลาง, ขั้นตอนที่สาม ดำเนินการตัดบริการสาธารณูปโภค

ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จ สมาชิกในชุมชนได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวมและสาธารณูปโภคมากยิ่งขึ้น

## อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนไม่เข้าใจในแนวทางการจัดการชุมชน ตลอดจนประชาชนเองไม่เห็นถึงความสำคัญในกิจกรรมชุมชน อีกทั้งประชาชนยังมีการกิจที่ต้องทำจึงไม่มีเวลาและทำให้ไม่ต้องการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา บ้านสาวชะโงก หมู่ที่ 1 ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ของสาโรจน์ น้อยใจบุญ ( 2544) ที่กล่าวว่า ปัญหาอุปสรรคของประชาชนมีปัญหาลักษณะในเรื่องไม่มีเวลา เนื่องจากการประกอบอาชีพ และในการประชุมไม่มีเบี้ยประชุม ที่สำคัญอีกอย่างคือ ชาวบ้านเบื่อหน่ายการประชุมนั่นเอง

ในประเด็น ข้อเสนอแนะ สามารถสรุปได้ดังนี้คือ ผู้นำชุมชนหรือกรรมการหมู่บ้านต้องเข้าหาและทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชน ให้สมาชิกได้เข้าใจว่าการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนหรือร่วมประชุมมีประโยชน์อย่างไร อีกทั้งผู้นำควรสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนได้รู้จักหน้าที่ของตนเอง และเห็นว่าทุกคนเป็นเจ้าของชุมชนร่วม ควรกำหนดวันประชุมในวันเวลาที่เหมาะสม เช่น วันหยุดหรือในเวลากลางคืนและจะต้องไม่จัดประชุมบ่อยเกินไป ควรเสนอกิจกรรมที่ทุกคนในชุมชนจะได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริงและเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ว่าด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและแผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางสระแก้ว ของอรุณา นุกุล (2552) ที่กล่าวว่าเมื่อมีสถานการณ์ปัญหาเกิดขึ้นจึงก่อให้เกิดผู้นำและคนในชุมชนท้องถิ่นกลุ่มหนึ่งที่มีจิตสำนึกมองเห็นปัญหา และกระตุ้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นรับรู้ถึงปัญหา โดยอาศัยเวทีประชาชน ทั้งในระดับหมู่บ้าน และตำบลเป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มคนให้เข้ามาจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่น

## ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านฉางเพลส” อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง สิ่งที่ค้นพบและผู้ศึกษาอยากเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการชุมชนหมู่บ้านจัดสรรต่อไป พบว่ามีสี่กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 แนวทางการจัดการชุมชนด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กิจกรรมที่ 2 แนวทางการจัดการชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่ 3 แนวทางการจัดการชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน กิจกรรมที่ 4 แนวทางการจัดการชุมชนด้านการชำระค่าส่วนกลาง จากข้อค้นพบดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

### เชิงนโยบาย

คณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมีหน้าที่ออกกฎระเบียบหรือหนังสือเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการชุมชน ควรกำหนดระเบียบหรือขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการและการใช้สาธารณูปโภคในชุมชนให้ชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อให้สมาชิกในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกันสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุด

### เชิงปฏิบัติการ

คณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารในการดำเนินการจัดการชุมชนให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องเข้าถึงตัวสมาชิกในชุมชนให้มากกว่าเดิม เพื่อเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมและง่ายต่อการขอความร่วมมือ

### เชิงวิชาการ

ในการศึกษาแนวทางการจัดการชุมชนหมู่บ้านจัดสรรโครงการ “บ้านนางพลส” เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ทราบถึง แนวทางการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมชุมชน ดังนั้น ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนจากสมาชิกในชุมชนอีกครั้งแต่เป็นกลุ่มใหม่ เพื่อให้ได้คำตอบเพิ่มเติมในประเด็นการศึกษา